

Acăsta făia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembri 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Făia Asociațiunei transilvane pentru literatură română
și cultură poporului romanu.

Abonamentulu se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonăda la Comi-
tetul asociațiunei in
Sibiu, său prin posta
său prin domnii co-
lectori.

Nr. 4.

Brasovu 15. Februarie 1874.

Anul VII.

S umariu: Ur'a nationale. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Tiér'a da auru Ofiru a testamentului vechiu. — Versatulu. (Fine.) — Exemple de limb'a si terminologi'a militaria. (Urmare.) — Procesu verbale. — Bibliografia.

Ur'a nationale.

Abia mai este vreo parte dein territoriulu Europei, unde ur'a nationale, său déca vreti, internationale, se afle mai multu nutrementu, representanti si propagatori mai numerosi, decătu se vede acăsta pe territoriulu marelui principatu alu Transilvaniei. Locuiesc si in alte tieri nationalitatii amestecate, care pote că nu au sympathii una cătra alt'a, nu mergu inse nici odata pâna la ur'a cea mai inflacarata, agitata di si nöpte de poft'a de a face reu, său a'si resbuna pe viézia pe mörte, unele asupra celoru-lalte. Asemenea ura vei mai afla inca numai intre turci cu montenegrinii si cu alte sementii slave si grecescii, precum si intre muscali si poloni. Dein contra este la italianii si nemtii dein Tirolu, la nemtii, francii si italianii dein Helveti'a, la vallonii si flamendii dein Belgii. Au fostu si in acestea tieri certe si chiaru beluri intestine, nu inse dein cau'a nationalitatiei si a limbei, nu dein ura nationale, ci cu totulu dein alte cause, cumu differentie religiose si politice, privilegiuri aristocratice sau patriciane, interesse materiali, sau zizania aruncata de cătra straini intre locuitori. Cechii dein Bohemi'a nu au suferit multele rele dela nemti immediatul dein ura nationale, cătu mai virtuosu dein ura religioasa (catholici si hussiti, mai tardiu catholici si protestanti), ajutata de aristocrati'a loru cea renegata si de absolutismu. Nici chiaru in Ungari'a cea semibarbara si poliglotta ómenii n'au idea de acea intensitate a urei nationale, care domina in Transilvani'a. Acea ura infriosiata isi afla expresiunea sa cea mai pronunciata in scerierile mai multoru sasi si unguro-secui, si ea este indreptata in cele mai multe casuri asupra poporului daco-romanescu, asupra vietiei sale nationale si politice. Avemu inse si exemple destule, in care se manifesta si ur'a cea mai inflacarata a unguro-secuiloru in contra sasiloru si viceversa. Unii scriptori sasi si secui au perfectionatul acăsta passiune a urei pâna la ceea ce numescu artistii virtuositate. Acea classe de scriptori se folosesc de tota ocasiunea, bene său reu venita, pentru că in scriptele loru se innegrésca, se injure, se condamne pe unulu său altulu deintre popórale conlocuitórie. Deintre cei carii au persecutat cu pen'a loru, anume pe daco-romani pe la capetulu

vécului trecutu si inceputulu acestuia, se pote numera la loculu antaiu Ios. Carolu Eder, la care s'au mai alaturat si altii. De altu-mentrea pentru cumplit'a ura portata asupra poporului romanescu este martora intrég'a legislatiune a Transilvaniei si multe documente historice, dein care publicamu si noi in acăsta folia de cătiva ani incóce; éra archivele tierei si a le municipalitatiloru inca sunt pline de monumente de ale urei si vindictei paganeschi.

Despre ur'a cea mai inversiunata a unguro-secuiloru dein tempulu nostru, testimoniulu celu mai tristu ilu detera tetiunariile, prefacerea in cenusia a Reginalui si a celoru patrudieci de sate romanesci, jurnalul pusu, că dein cetatea Sibiului se nu mai lase pétra pe pétra, ci se o sterga de pe faci'a pamantului, precum au stersu odeniora legiunile Romei, Cartaginea, Corinthulu, Ierusalimulu. Perirea Sibiului s'ar fi intemplatu de siguru, déca in acele aile de periculu supremu comand'a nu ar fi fostu in man'a cea pre cătu de energiosa, pe atâta de humana a generariului Bem; pentrucă anume comandanți cu sufletu de tigru, precum au fostu intre altii colonelulu Bánfy, care indemnase barbatesce la exterminarea romaniloru dein muntii apuseni, sasiloru de siguru că nu le-ar fi datu pardonu. Intocma era decisa in Secuime si sórtea Brasovului, cu acea diferența, că secuii s'au fostu involitu a extermina numai pe locuitorii sasi si romani, éra casele acestei urbi era se le inpartia intre se-ne si copiii loru, cu tóte celelalte averi.

Se prea intielege, că intre asemenea popóra si sub impregiurari că acelea, poporul romanescu inca colcaia in laintrulu seu de ura cu atâtu mai intensiva, cu cătu tiran'a dupla si tripla ii sfasiase mai cruntu corpulu seu nationale.

Dupace regimulu absolutisticu s'a convinsu pe de plenu, că intre acestea trei elemente nationali nu pote fi vorba de inpacare sincera, pre cătu voru fi in viézia generatiunile presente, pe langa ce a inceputu a cassa mereu inca deinde privilegiurile cele mai barbare, si pe langa ce inaintá nivellandu classi de ómeni si nationalitati, apoi a si interdisu, atâtu in legea de pressa, cătu si prin asia numite ordonantie, sub grea pedépsa, ori-ce propagare de ura, ori-ce defaima, insulta, calumnia reciproca a unora in con-

tra celorlalți. Acelu regim afiindu între altele, că numele ethnographicu Valachus séu Vlachus, Blachus, Oláh, Bloch, care în historia obvene de mii de ori, că nume alu unui popor de multe milioane, în gurile sasilor și ale unguro-secuilor ajunsese să fie epitetu de insultă, sinonimu cu sierbitutea, a interdisu usulu aceluia în acte oficiale, substituindu-i nomenclatur'a Romanu, nemtiesc Roman, pl. Romanen, ungar. Románok. Încercari deserte a le potestatei absolute. Functionarii publici dicea și scria de trica Romanen în limb'a loru oficiale, îndată înse ce scapă dein cancelarii, dicea érasi Valachen și Oláhok; mai tardîn incepura a distinge și a numí Romanen, Römänen, Rumänen numai pe romanii carii sciu carte și carii au adoptatua asia numitulu portu europenescu, éra celalaltu poporu remiese totu Walachen, Wallachen și Oláhok pâna in dio'a de astadi. Este înse multu mai bene că se fiumu sinceri unii cătra altii, se vorbimu fia-care asia, precum ne dictédia simtiamentele nóstre. Prește acésta se nu uitam, că numele Valachus e nume historicu, de care este împreunata nu numai insultă, ci și mai multe dein drepturile cele mai scumpe, ce pôte avea unu poporu pe acestu pamentu, precum este numele unei tieri forte frumóse, ce se dice Valachi'a dela Valachus, apoi unu mare numeru de acte publice și chiaru tractate de statu sunatórie pe acestu nume. Deci numésca-ne altii eu ori-ce simtiementu Valachi, noi se'lu luam in sensulu historicu și se consideram applicarea lui, că și cumu se considera la mai multe popóra căte duoe trei nomenclaturi date aceluiasi poporu, de ex. Deutsche, Teutsche und Germanen; éra la italiani Tedeschi și la franci Allemands, latin. Germani et Teutoni; Engländer und Britten; Poloni et Sarmati; Russi et Muscali; Turci et Osmani; Greci et Helleni; Italiener und Wälschen (in gurile și penele nemtilor); Hungari, Unguri, Magyarok, Vengersk; Bohemi și Cechi etc.

Ur'a deintre noi nu se pôte extermina prin porunci inca pe atât de severe, si nici prin infratiri comedióse inchiaiete între pachare, ci ea se pôte numai suprime pe unu tempu óre-care, pentru că mai curendu séu mai tardîn se sparga cu vehementia atât mai mare, cu cătu poruncile au fostu mai aspre. Numai legi in totu respectulu drepte, prin care se fia asecurate, atât vieti'a, avereia și onórea individualor, cătu și existenti'a și prosperitatea individualitatilor nationali, voru fi in stare de a neutralisá, că se dicemu asia, ur'a deintre natiunile conlocuitórie; înse si acésta se va intembla érasi numai sub conditiune, că executarea exacta a legilor se fia pusa in manile unui gubernu și ale unei administratiuni, care se fia compusa dein persoane de diverse nationalitati, barbati renumiti de probitatea, honestatea si inpartialitatea loru. De ací incolo, restulu ilu va indeplini inaintarea in cultura nu numai scientifica, ci si mai virtosu morale, la care înse statulu se nu

puna pedeci arteficiose, nici pe facia, nici pe ascunsu, prin organele sale.

Amu crediutu că este necessariu că se atengemu si noi căte-ceva in acésta materia, cu atât mai virtosu, că-ci de ex. in decursulu anului trecutu s'a intemplatu între altele multe, că se vedem pe unele diarie unguresci dein Clusiu si Pestea, subminandu, sapandu, chiaru si la existenti'a Asociatiunei transilvana, infieritate pentru inaintarea culturei si a literaturei romanesci. In 13 ani, de candu acésta reunione se afla in activitatea circumscrisa prin statutele sale, ea nu se abatù nici pe unu momentu dela scopurile puse de inaintea ei; se ferí că de focu de valurile politicei ephemere, precum si de acelea miserabili discussiuni confessionali, care nici-o data nu potu decurge, fôra amesteculu fanatismului si alu bigotteriei, in dose candu mai mari, candu mai mici. Mai in scurtu, Asociatiunea transilvana nu a datu nici cea mai mica cauza, pentru care se fia denuntiata la auctoritatile publice si la lumea tota, că pericolosa. Unu singuru incidente neplacutu l'a potutu trage ur'a nationale de Peru si a'lu explica in contra asociatiunei. Acelu incidente a fostu pe tempulu adunarei dela Nasaudu, nu înse in siedentiele ei, ci a-fôra dein siedenie; totusi casulu s'a si denuntiatu ministrului respectivu, că intemplatu in adunare si că commissu de cătra aceea in siedentia. Ministrulu a si facutu intrebare la presedentele asociatiunei nóstre. Totu-deauna amu fostu in contra demonstratiunilor neocalite, prin care se provoca, irrita si desgusta spiritele in tempuri si locuri, unde ómenii s'au adunatu, nu pentru că se'si bata jocu de alti individi, séu de alte popóra, ci pentru că se se bucuru densii intre sene, déca au cause de bucuria, se'si comunice dorerile, déca le voru fi simtiendu, inse fôra a se demitte la demonstratiuni nedemne, care nu prea sunt probe de conscientia poterilor sale. Ioanu Eliadu dicea, si nu fôra óresicare temeliu historicu, că numai natiunile bancrotte si decadute se demittu la bajocuri, insulte, mascari, éra unu poporu, că si unu individu, care se simte tare, vigorosu, in stare de a insufla respectu, alege cu totul alte midiulóce spre scopulu ce'si prefige; de ací incolo, candu vede neccessitatea, dupa vorbe aspre, urmédia fapt'a. Cu toate acestea, ministrulu in casulu dela Nasaudu nu avea nici umbra de dreptu, că se traga la respondere pe presedentele nostru, pentru ceea ce nu s'a intemplatu stante sessione, ci s'a interuplatu la alte óre, aírea, in alta casa, séu pe strata, ce ne passa noue, acésta éra curat u numai tréb'a politiei locale. Noi amu avutu si mai avem casuri, de ex. aici in Brașovu, unde secui si secuience tenere canta si sbiera pe strat'a principale, tocma si in apropierea bâsericei catholice, cantec de cele mai revolutionarie si adesea infame, obscene, tocma pe candu se afla pop'a la altariu; pe atunci ii audi racnindu: Eljen Ko ssuth Garibaldi etc. etc. Credem in se, că in asemenea casuri nici unui ministru cu creri sanatosi nu'i va

veni ide'a, că se dea ordinu auctoritatilor politice și politienesci, se smulga dela altariu pe parentele archimandritu si pe ceilalti popsiori assistenti ai sei, éra pe poporu se'lu scótia intre baionette, se inchida baseic'a, se interdica servitiulu dumnediescua. Ingrăjirea nóstira de cultur'a si literatur'a nationale este unu cultu religiosu alu nostru, pe care'lu avemu de comunu, la care adeca se aduna toti romani, fóra differentia de confessiunile loru religiose positive. Suntemu decisi a ne conserva cultulu acesta comunu pentru eternitate. Una este natiunea daco-romana, éra unitatea ei se manifesta in modulu celu mai eminente prin limb'a si literatur'a sa; apoi effectele acesteia sunt si voru fi cultur'a urmata de libertate. Acestea sunt aspiratiuni legitime, demne de acesti descendenti ai legiunilor Romei antice si ai coloniloru asiediate odenóra in numerósele municipie ale Daciei. Pentru aspiratiunile acestea nu meritam ura, ci dein contra, stiu'a popóraloru conlocuitórie. Ur'a nationale pe care o intempinamu dein caus'a limbei, literatueri si a culturei nóstre, in locu de a ne descoragiá, mai virtosu ne va intenționa si animá, ne va face că cu atàtu mai multu se se destepte intru noi instinctulu conservarei, zelulu de a sacrificia pentru sublimile scopuri, si se prenda radecine mai a-funde credint'a in venitoriu nostru.

In anii acesti dein urma unu boieriu de vitia unguro-seciúesca, anume Blasius Orbán (Orbán Balázs) isi face de capu cu propagarea urei si a urgiei nationale. Acelu omu a scrisu si a publicatu pâna acumu siese tomuri in limb'a magiara, prin care densulu face propaganda intru a destepta ura si a impinge la hostilitati.*). Planulu scrieriloru sale se pote deliniá camu asia: Laude inniute, inaltiatórie pâna la culmea gloriei pentru cei 350 de mii de secui locuitori in marele principatu alu Transilvanie; ura si vindicta de exterminare in contra sasiloru si in genere in contra elementului nemtiescu dein acestu principatu; despretiu amestecatu cu ura si urgia pentru poporulu romanescu si pentru manifestarea vieției sale nationale, cu scopu invederatu, că prin acésta maltractare morale se faca pe romani, că se le fia rusine de origine, de limba, si mai alesu de historiu'a suferintieloru, prin care au trecutu, si de starea cea deplorabile la care ajunsesera, éra dupace'i va rusina in modulu acesta, se'i induplice a se degrada la conditiune de mii de ori mai deplorable si totu-odata mai infama si mai prostituta, adeca la conditiune de renegati nationali.

Unii sunt de opiniune, că la infamii că cele coprinse in scrierile lui Orbán se oppunemu numai tacere despretiuitória. Acesta ar fi unu respunsu fórtă-

usioru si fórtă comodu, care nu ar costa nimicu, nici spese, nici incordare de poteri. Noi nu suntemu de acésta opiniune, pentru că nu o aflam demna de summ'a intelligentiei barbatiloru nostrii celor lumi-nati si nici de caracterulu loru. Parentii nostri, Maiorul, Sîncai, Mieulu, n'au cugetatu asia facia cu defaimatorii, cu calumniatorii, facia cu falsificatorii historiei si ai adeverului preste totu, ci ei au ridicatu manusi'a ce li-se aruncase, au aparatu onórea si virtutile nóstre nationali, au restauratu si adeverulu historicu, pe carele altii 'lu intunecasera infricosiatu. Alte popóra in casuri analóge se apara si isi repara honórea si reputatiunea cu töte midiulócele possibili. Repe-tim aici aceea ce se mai observase si la altu locu, că adeca in tempurile trecute inca au fostu comandati inadinsu unii ómeni, că se degrade pe poporulu romanescu, se'i defaime trecutulu si se'i talie sperantiele pentru venitoriu. Semena fórtă, că nici acestu B. Orbán nu a lucratu numai de capulu seu, că-ci siese tomuri nu se seriu si nu se publica singuru cu sperantia de abonati numerosi. Intre imprégurările tierei si ale publicului ungurescu siese tomuri costa peste diece mii fiorini. Aföra de aceea, caletoriile dein comuna in comuna, dein tienutu in tienutu, apoi studiulu in archive, si in scurtu, culegerea de materialu, a costat pe anctoriu alte atàtea mii, căte va fi datu pentru papiru, tipariu, illustratiuni. Numai unu aristocrata dein cei mai avuti e in stare se pörte asemenea spese.

Cartile lui Orbáu sunt destinate că se prepare spiritele publicului ungurénu si se inbarbete la sugrumanarea celoru lalte duoe nationalitati dein Transilvania, pe care si-a propus că se o dea in protestatea si in liber'a dispositiune a Secuiloru. In ungurimea dein comitate n'au incredere de ajunsu, antaiu pentru că pe aceea o tienu a fi camu intimidata de multi-meia romaniloru conlocutori, si apoi că-ci este unu secretu publicu, că celu mai pucinu diumetate deintre magiarii dein comitatele Hunedóra, Alb'a inferiore, Turda, Clusiu, Doboc'a, Solnocu interior si midiulocu, Cetatea-de pétra, Crasn'a, Zarandu, Aradu, sunt romani renegati, adeca transformati in magiari in cursu de cătiva seculi, atàtu cu ajutoriulu religiunei, cătu si prin inaltiare in ranguri, apoi in urm'a multoru evenimente bellice; in fine prin fort'a tiraniei dupa exemplulu turcescu. Despre acea parte a magiariloru facuti dein romani, scriptorii cei fanatici presupunu, că s'ar potea intempla că se se adeverésea dis'a cunoscuta la romani: Sangele nu se face apa; séu cu alte cuvinte: densii se temu, că cu cătu va inainta cultur'a la poporulu romanescu, cu cătu se va destepta mai multu simtiulu si conscientiu'a nationale, cu cătu limb'a romana va inflori si va castiga terrenu mai multu, in fine cu cătu prosperitatea va prendera radecine, cu atàtu mai curendu căteva dieci de mii de romani renegati voru simti placerea si chiaru necessitatea de a se reintórcë la mam'a loru, adeca in sinulu natiunei romanesci, la

*) Titlulu séu pörta cartiei aceleia este: A Székely-föld leírása. Történelmi, régészeti, természettanú és népisémi szempontból. Irta Orbán Balázs. Budapest, 1871–3. Formatu Folio micu. 6 volume. Descriptiunea territorialu secuiescui, dein punctu de vedere historicu, archeologicu, fisicu si ethnographicu.

care unii s'aru fi reintorsu si pâna acumă, déca portarea si tóta actitudinea romanilor nu ar fi fostu cu totulu erronata in respectulu acesta. Romanii inse pe langa ce'si indentificara religiunea positiva si ritulu cu nationalitatea, n'au volitu se distinga pâna acilea intre diversele cathegorii de renegati, ci iau respinsu dela se-nesi pe toti fôra alegere; éra de propagarea limbii si a literaturiei romane p'intre renegati inca n'au ingrijit u de locu, precum facu de ex. magiarii, carii impartu si gratis multime de publicatiuni literarie p'intre romani, si voliescu se faca in poterea bracialoru scôle magiare pentru ei. Si totusi, cu tóta acésta portare nepasatória, prea adessea respingatória a romaniloru, chiaru si câtرا classea cea mai innocentă de renegati, publicisti magiari că Orbán Balázs, că Koos Ferencz (care fusese popa reformatu in Bucuresci si serie in diariele dela Clusiu), apoi mai de curendu Réthi Lajos (inspectoriu de scôle, care scrise in Vasárnapí Ujság dela Pestea), au intru nimicu a falsifica histori'a cu neaudita cutediare si a sustiené, că in marele principatu alu Transilvanie aru fi fostu odenióra magiari neasemenatú mai multi, că inse aceia prin nu sciu ce farmecu s'aru si prefacutu in Valachi. Dara adeverulu este cu totulu altulu, oppusu in diametru la acea minciuna historica piramidale. Publicistii fanatici se afla in flagranta contradicere cu se-nesi insusi, candu de una parte sustienu, că Orbán si că multime altii, că nationalitatea valacha ar fi fostu si ar mai fi sinonima cu nationalitatea de sierbi, sclavi, robi, dein contra, nationalitatea magiara, ar fi identica cu domnu, dómna, dominitoriu. Care este acelu omu nebunu in tóta lumea, că se se faca de buna volia dein domnu sclavu, sierbu, iobagiu? Nici unulu. Ei strimtorati de poterea logicei, a psychologiei si de tóta histori'a patriei nóstre, iau refugiu la ritu si sustienu, că romanii aru fi valachisatu, că se dicemu asia, pe magiari cu ajutoriulu ritului. Acésta assertiune plesnesce si mai tare adeverulu in facia. Pâna in dio'a de astadi, ei scriu si vorbescu despre ritulu grecescu cu desprestiulu celu mai profundu si isi batu jocu de elu, buna-óra că Orbán de santii romaniloru dein Sacele. Acea bataia de jocu, acea insulta asupra ritului grecescu a fostu intre densii totudeauna la ordinea dilei; proba invederata mai multe documente, incependum dein dilele regelui Bela IV. pâna la legile approbatali. Patriarchatulu Constantinopolei, séu incai imperiulu bizantinu, aru fi trebuitu se desvólte energia, se impuna cu plenitudinea potestatiei sale celu pucinu pre cátu a sciutu se inpuna Rom'a si Pap'a, pre candu acesta se aflá in culmea poterei si a gloriei sale. Preste acésta, calugarii greci era se scuture cu totulu altumentrea lenea, se'si castige celu pucinu atâtea merite pentru cultur'a popóralorу trecute la ritulu loru, se propage scientiele classice macaru pe cátu le-au propagatu calugarii latini. Dara calugarii greci au observatu cu totulu alte maxime in respectulu acesta; de aceea in Asi'a si Afric'a iau incalecatu siecii si

dervisiu mohamedani, éra dein Europ'a iau respinsu calugarii italiani pâna in Daci'a si in Russi'a. Unde era se insufle calugarii greci si ritulu grecescu vreunu respectu si se desvólte vreo potere attractiva înai anume la magiari, candu aceloru calugari le-a fostu lene a invetia vreodata limb'a popóraloru, pe care voliá se le boteze. Si cumu avea se inpuna clerulu romanescu magiariloru ritulu grecescu, candu elu cátteva sute de ani ilu esecutá in limba cu totulu straina, adeca in cea slavóna si parte in cea grecésca. Ar fi fostu cu totulu altu-ceva, déca acelu ritu era in adeveru nationale romanescu, si déca se esecutá dela inceputu in limb'a nóstra dacoromanésca, cu acea demnitate impunetória, cu care se va fi executatu elu in primii seculi ai imperiului bizantinu (5—6 sec.) de cáttra unu Vasilie celu mare, Ioanu Gura de auru ambii Gregorie nazianzenii, tata si filiu, s. a. m. Dara unu ritu inca pre atâta de sublime, inspiratoriu de pietate, neintielesu nici chiaru de preoti si de archierei, pe carii grecii iau tiénutu in cea mai grósa ignorantia, cumu potea elu se inpuna unoru popóra venite dein clime reci, lipsite de vivacitatea imaginatiunei orientale? Altu poporu, nu asia batutu la capu că secuiulu, si cu totulu altu gradu de cultura scientifica se cere, pentru că cineva se petrunda la simburele ce stă ascunsu in diversele parti ale ritului orientale; pâna acumu ince deintre popórale apusene abia s'au ocupatu de elu cátiva anglii deintre cei mai eruditi.

(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatiulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe români (valachi).

(Urmare.)

1496. post. 2. Febr. App. D. Tr. T. VI.

Dein acestu documentu esse, că Ioanu Corvinu, filiu naturalu alu regelui Mateiu, ajunse duce de Liptovi'a in Ungari'a de susu si apoi banu alu Dalmatiei, Croatiei si Slavoniei; mai departe, că totu acestu Corvinu mai avea in possessiunea sa si cetatea Hunedór'a, de unde'si luase mosiu-seu predicatulu, ince numai oppemnérata pentru patru mii de galbini, éra una femeia aristocrata, anume Barbara, voliá se se asiédia in acea cetate prin insielatiune, dara fu impedecata prin auctoritatea publica.

Nos conventus monasterii b. Mariae Virg. de Colosmonostra, memoriae commendamus, quod nobilis Georgius Nagy de Alpestes nostram veniens in praesentiam, in persona Illustris Domini Joannis Corvini Lypthoviae Ducis, nec non Regnorum Dalmatie, Croatie, et Sclavonie Bani, per modum protestationis, et inhibitionis nobis significari curavit in hunc modum: quomodo nobilis Domina Barbara vocata consors Egregii Petri Tharnok de Machkás, filia vero quondam Georgii de Rapolth prelibatum Illstrem. Dominum Joannem Ducem ea ratione, qua Castrum Hunyad vocatum, apud ipsum Dnum Joannem in quatuor millibus florenis auri titulo pignoris habere-

tur, idemque Castrum praefata Dna Barbara ad se redimere prompta esset, et parata in praesentibus octavis festi Epiphaniarum Dni, nunc proxime evocari fecisset, praefatus vero Dnus Joannes Dux in confinibus Regni Hungariae, in servitiis serenissimi Dni Uladislai Regis occupatus esset, dictamque summam pecuniariam ad se levare, et Castrum praeditum eidem Dne Barbare resignare minime potuisset, tamen Egregii Stephanus de Thelegd vice-wayvoda Transilvanus, nec non magister Adamus Prothonotarius Juratique assessorum eorundem, predictum Castrum cum pertinentiis ejusdem prefate Dne Barbare readjudicassent in prejudicium et dampnum dicti Dni Joannis Ducis valde magnum. Factaque hujusmodi protestatione prelibatos Dnum Stephanum de Thelegd et magistrum Adam Prothonotarium, nec non Jurassores eorundem a minus justa, et indebita adjudicatione eorundem dicti Castri Hunyad, et pertinentiarum earundem, seque ipsos in dominium ejusdem quovis colore quesito intromissione, et statui factione, usumque fructuum, et quarumlibet utilitatum perceptione, seu percipifactione quomodolibet factis, vel faciendis publice et manifeste prohibuit, lege, et consuetudine regni requirente. Datum feria quinta proxima post festum purificationis b. Marie Virginis anno Dni millesimo quadringentesimo nonagesimo sexto.

Originale in archivio Kolosmonostoriensi „inter irregistrata.“

1496. App. D. Tr. T. VI.

Testimoniu dela vicevodulu Stefanu in una causa de processu escatu intre Michailu filiu alu lui Candeia si intre alti cativa boieri romanesci, dein caus'a unei paduri ce se numesce Balomiru.

1496. Datum in Mikafalva die Dominica p. p. festum ascensionis Dni Stephani de Telegd vice-vayvoda Transilvani attestatoriae de super; quod Michael Kendefi de Malomvizi ab una, ac Demetrius de Kopasz de Vád, et Joannes et Dionisius de Vád ab altera, controversiam inter ipsos ratione cuiusdam Sylvae Balomir vocatae, inter Castrum Hachzavár dicti Michaelis Kendefi, ac possessionem dictorum Demetrii et Dionisii Balomir appellatam, in Comitatu Hunyadiensi existentis judicio Bartholomaei Dragfi vayvoda Transilvani submiserint, eo usque autem, donec judicium hoc subsequetur, stabiliverint, ut eousque etiam dictus Michael Kendefi pecora sua in memorata silva pasci facere valeat, a dissecatione tamen lignorum abstineat.

Literas has inseruit C. Petrus vayvoda Transilvaniae mandato suo statutorio sub dato „Kolosvár die 8. festi Georgii Mart. 1499“ exarato.

1497. post 1. Jan. App. D. Tr. T. VI.

Diploma de donatiune data de regele Uladislau boierilor de nationalitate romanescă Stefanu Costa, Ilie Bucuru, Danila,

Stanu Peleiu dela Silvasiulu de susu, in comitatulu Hunedorei, pe mosii, pe care le avusera dela mosi de stramosi, dein vechime (ab antiquo). Cumu se vede dein textulu originale latinescu, aceasta diploma a suferit fôrte multu prin dentii tempului, de unde se si vedu in elu lacunile; cu tota acestea, sensulu i se poté culege aproape intregu.

Bohemiae etc. fidelibus nostris capitulo Ecclesiae albensis Transilvanae salutem et gratiam homillimam supplicationem per eos pro parte, et in personis fidelium nostrorum nobil. agil. dam Danilo et Sztán quondam Michaelis item Peley, Petri, Ladislai, et Andreae olim filiorum de Felső Szilvás nostrae propterea factam matti, tum vero attentis et consideratis imprimis hujus Regni nostri Hungariae coronae, ac dein matti nostrae pro loco tis constantia exhibit. et impens. in possessione Felső-Szilvás habitam, in cuius pacifico dominio iidem progenitores ipsorum ab antiquo perstisset, seque persistere omne jus nostrum Regium, si quod in eadem portione possessionaria qualitercumque haberemus, aut rationibus concerneret majestatem, simul cum cunctis ejusdem utilitatibus, et pertinentiis stantibus, et habentibus, memoratis Stephano, Kosztae, Eliae, Bukur, Danilla, Sztán, Peley dictae de Felső-Szilvás ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis vigore exinde confectarum, in perpetuum contulerimas, velimusque eosdem in Dominium introduci, super qaae fidelitati vestrae firmiter praecipientes mandamus, quatenus vestrum mittatis de Borbatviz, Nicolaus Sopra de Lengyina, vel Beke de eadem, aut Kend de Alsó-Szilvás de Borbatviz, neve Stephanus de Csula aliis absentibus homo noster consequenterque dictae portionis possessionarie, vicinis, et commetaneis ejusdem et praesentibus accedendo, introducec eosdem in dominium ejusdem portionis possessionariae novae nostrae donationis, et juris nostri Regii titulo in eodem habiti, si non fuerit qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum Stephanum et Koszty, ac alias praenominatos personalem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis eorundem hujusmodi introductionis, et statutionis seriem, cum contradictorum, et evocatorum, si qui fuerint statutioni intererunt nominibus, terminoque assignato, ut fuerit expe fideliter rescribatis. Datum Budae feria tertia proxima post festum circumcisiois o quadringentesimo nonagesimo septimo. Regnorum nostrorum Hungariae anno vigesimo sexto. — Nos igitur mandatis ejusdem vestrae serenitatis per omnia, ut teneamur obedire cupientes, una cum praefato Kende de Alsó-Szilvás homine vestro Regio, hominem nostrum, videlicet discretum Michaelis presbiterum chori ejusdem ecclesiae nostrae albensis Transilvaniae, ad praemissam introductionem et statutionem videlicet peragendam nostrae pro testimonio transmisimus fidei-

gnum, qui tandem exinde ad nos reversi proximo ante festum beatae Barbarae virginis et martiris proxime transactum ad faciem dictae possessio- nis Felső-Szilvás, consequenterque portionem posses- sionariam dictorum Stephani et Kosztae ac aliorum praedictorum possessione in eadem habitam, vicinis, et commetaneis ejusdem universis inibi legitime con- vocatis, et praesentibus acceden., dum idem homo vester Regius praesente dicto nostro testimonio eos- dem Stephanum, Kosztam, Eliam, Bukur, Dánilo, Sztán, Pelej, Petrum, Ladislaum et alterum Ladis- laum de Felső-Szilvás in dominium ejusdem portio- nis possessionariae, et dicti juris vestri Regii in ea- dem habiti introducere, ac eandem, et idem eisdem dictae novae vestrae regiae donationis titulo ipsis in- cumben. perpetuo possidendam statuere voluisse, tunc nobiles Joannes Nan et filii Dragotta, nec non Nicolaus quondam Nan Lazarus filius Michaila Sztan Jouvan filii ejusdem præt

Originale hujus fragmenti exstat in Arch. Capit. alben. Transsilvaniae.

Fragmentum hoc anno 1748. pro se transumi curavit Comes Ladislaus Gyulafi Cancellarius aulicus, hocque transumtum inscriptum est Protocollo 2. Ga- brielis Nagy in eodem arch. reperibili III. 531 et 536.

1497. Suppl. C. D. T. V. p. 181.

Mandatulu regelui, prin care se decide si se interdice, că aristocratii tierei se nu mai pótă lua indereptu sub jugulu loru pe acei iobagi, carii voru fi scapatu dela ei si voru fi apucatu se lo cuéscă 10 ani in asia numitulu Fundu regescu, adeca in Sasime.*)

In festo Beati Galli Confess. — Uladislai Regis mandatum, quo prohibitur, ne Jobbagiones 10. annis in fundo Regio (Saxonum) habitantes, ad pristina sua loca reducantur.

Orig. in Tabul. Nat. Saxonicae.

Wladislai Regis mandatum

ne Jobbagiones de Radna-Völgye ad Comitatum Szol- nok-inter. connumerentur, verum civitati Bistricien. incorporati manerent, de anno 1498.

Suppl. C. D. T. V. p. 195—196.

Aristocratii dein comitatulu Solnócu interiore crediendu, că sub molateculu rege Uladislau potu se cutedie mai multe decătu sub energiosulu rege Mateiu, se incercasera se subjuge de nou comunele dein Valea Radnei; sasii inse dein Bistritia se oppu- sera cu multa perseverantia si castigara dela regele acesta confirmarea toturorù dispositiunilor luate de Mateiu, prin care op- pidulu si communele appertinenti la elu s'au fostu incorporatu la districtulu Bistricie, si li s'au asecuratu tóte libertatile, dati-

nele, prerogativele si drepturile, de care se bucură cetatea Bi- striti'a.*)

Wladislaus Dei gratia Rex Hungariae et Bo- hemiae etc. Fidelibus nostris Venerabili Sigismundo Praeposito de Ecclesia moderno, futurisque nostris thesaurariis universis, egregiis dicatoribus, et exacto- ribus quorumcunque proventum nostrorum, tam sci- licet quinquagesimalium, quam etiam pecuniarum exercitualium in partibus nostris Transalpinis, et in Comitatu Szolnok interiori, quorumcunque et per queznuncunque constituendis praesentes visuris salutem et gratiam; Exponitur majestati nostrae in personis fidelium nostrorum prudentum et circumspectorum judicis, et juratorum, cunctorumque Civium Civitatis nostrae Bisztriciensis, qualiter videlicet Serenissimus Princeps quondam D. Mathias Rex, praedecessor no- ster felicis memoriae Oppidum Radna-Völgye voca- tum, et certas villas ad idem pertinentes, de Comi- tatu illo Szolnok-interiori exemerit et, illi Civitati nostrae Bisztriciensi vigore certarum litterarum suarum per majestatem nostram tandem confirmatarum generose applicaverit: Vos tamen, nescitur, quibus moti rationibus ipsos Oppidanos de Radna-Völgye, ex unitate ejusdem Civitatis nostrae Bisztriciensis cui annexi esseint, separare, et segregare ad solutionem denique tam praedictarum quinquagesimalium, quam etiam pecuniarum exercitualium velle- tis compellere, in eorumdem exponentium praejudi- cium, atque damnum non modicum, quia vero nos, ipsos Oppidanos de corpore illius Civitatis nostrae Bisztriciensis, cui annexi sunt, contra libertatem ipsis exponentibus concessam, segregare nolumus; ideo vol- lumus et mandamus ut a modo deinceps de praesentibus Jobbagionibus in praescripta Radna-Völgye commorantibus, eos nullo modo impe- diatis, (?) neque illos in medium illius Comitatus Szolnok Interioris, pro quoquaque negotio debeatis connumerare, sed eos, omnibus libertatibus, consve- tudinibus, praerogativis, et juribus, quibus praetacta Civitas nostra Bisztriciensis gaudet, frui libere sem- per permittatis, et permitti faciatis. Seus non facturi, praesentibus perfectis exhibenti restitutis. Datum Budae feria 5. proxima post festum b. Barbarae Vir- ginis et Martyris anno Domini 1498. Regnorum no- strorum Hungariae etc. anno 9. Bohemiae vero 29.

Aus dem Bistrizer Magistrats-Archiv.

1498. 4. Marty. Suppl. C. D. T. V. p. 199.

In Dominica Invocationis (i. c. 4. Marty.) Ula- dislai mandatum de incaptivandis, et puniendis Val- lachis damna saxonibus inferentibus; ex his evenit: Bartholomaeum Dragfi tunc adhuc Vajvodam Tran- silvaniae fuisse.

Originale in Tabul. Nat. Saxonicae.

Innuuit Eder in Felmer p. 171.

*) Se ne insemnamu fórtă bene acestu documentu, pentru- că elu stă in legamente strinsa cu desele certe, care se nascea intre aristocratii dein comitate, si intre patricianii sasiloru, dein causa că acestia tragea dela ceia iobagi pe căti numai potea, pentru că se fia cine se le ajute la portarea sarcinelor publice, se mérgha in batalii pentru densii, se le cultive si plantenulu.

Red.

*) Mai la vale, adeca la a. 1508 vomu vedea, că acelea comune au cadiutu dein putiu in lacu.

Red.

Mandatum Uladislai Regis
ad Schismaticos Transilvaniae, ut Decimas Capitulo
alb. praestent. de anno 1498.

C. D. T. IV. p. 39—40.

Decretu adressatu de regele Uladislau „cătra toti si cătra singuraticii Schismatici carii voru fi locuindu ori si unde in tie-nuturile Christianiloru in partile regatului Transilvaniei,” in caus'a diecucieelor, pe care locitorii de religiunea greco-resariténă si de ritulu grecoresariténu (adeca romanii) érasi nu voliá se le dea la capitalulu rom. catholicu alu canonichiloru dela Alb'a-Iulià. Regele se provoca la usulu vechiu si committe lui Dragu-voda si la toti successorii si vicevaivodii, că se constringa pe romani ori cumu voru sci, la platirea diecimeloru cătra clerulu romano-catholieci.*)

Conclusio ppria. Dni. Regis.

Uladislaus Dei Gratia Rex Hungariae etc. Universis, et singulis Schismaticis**) ubivis in Terris Christianorum in partibus Regni nri. Transilvaniae commorantibus salutem et gratiam! Exponitur nobis in personis nobilium fidelium nostrorum canoniconrum de Capitulo Ecclae. albensis Transilvaniae, qualiter vos decimas rerum decimari solitarum e vestri medio dicto Capitulo more alias cconsveto provenientes, ipsis Exponentibus persolvere recusassetis, et recusaretis etiam modo, in praejudicium ipsius Capituli, et damnum non modicum, quia vero Decimae in patrimonium Christi dedicatae, per vos et alios nostros subditos, et fideles suo tempore extradari, et persolvi debent. Idecirco mandamus vobis, et cuique vestrum serie praesentium strictissime, quatenus visis praesentibus universas decimas e medio vestri debitas, dictis Capitularibus tempore sno, sine aliquali difficultate, et renitentia effective psolvatis. Alioquin commisimus, et praesentibus firmius mandamus fidelibus nris magnificis Bartholomaeo Dragfi de Beltheenk Vajvodae moderno, futurisque Vajvodis, et Vice Vajvodis partium Regni nri. Transilvan. ut ipsi vos, et vestrum quemlibet ad praemissa facienda, cum omnibus gravaminibus Vestris, in talibus fieri solitis arctius compellant, et adstringant autoritate nostra Regia praesentibus ipsis in hac parte concessa median. secus ergo non facturi: Praesent. plect. exhibit. restit. Datum Budae in festo B. Mathiae Apost. anno Domini 1498.

*) Ne aducemu amente, că diecimile au fostu un'a dein cauzele principali a le revolutiunei celei mari dela a. 1437—8.; amu vediutu dein alte documente inca si alte faze, prin care mai trecuse aceea causa. Amu intrebatu pe historici la unu altu locu, repetim si la loculu acesta aceeasi intrebare: Unde a fostu in acelea tempuri si inprejurari clerulu greco-resariténu romanescu dein Transilvaniá? Cumu isi apará mitropolitii, episcopii, protopopii si clerulu intregu drepturile loru asupra poporului de ritulu resariténu? Se pote óre, că se nu se mai afle nici-unu felu de urma de activitate a clerului acestuia, nici chiar pe la finea vécului alu 15-lea? Pe atunci limb'a basericésca la romani era cea slavóna, si totu aceea era si administrativa si legislativa. Bene o scimu acésta. Apoi dara unde sunt incai actele scrise in limb'a slavóna, despre viéti'a eclesiastica si nationale a romaniloru? Unde sunt?

**) Hic intelliguntur Valachi. Kemény.

Red.

Originale in papyro confectum. et sigillo super cera rubra ductili in medio harum Litt. ab intra impressive communit exstat in Arch. Capit. alb. fasc. 4. Nr. 40.

Transumtum habetur in Arch. fisci Trans. fasc. 20 Libri 2. fundi Regii Litt. J.

Ant. Szeredai in Notit. Vet. et novi Capit. alb. p. 117. mentionem facit har. Litt. eas tmn. non produxit.

Edidit Batthyány Leg. Ecc. III. p. 609.

(Va urma.)

Tier'a de auru Ofiru a testamentului vechiu.

Poterea traditiuniloru la popórale mai pucinu culte este preste mesura mare. Unde lipsescu documentele istorice scrise, trebuie căutate in traditiune: traditiunea popolara le conserva.

Dupa-ce Europenii au descoperit Americ'a, au aflatu in traditiunile negriloru, cu nimire, că in tempuri de totu betrane la ei ar fi venit u dela resaritú ómeni albi, cu nai, si i-ar fi invetiatiu caltulu Sórelui; dupa aceea se-ar fi reintorsu promitiendu-le, că éra i voru căutá.

In Diodoru si Aristotele se-au aflatu mai tardu doue sciri, cari ambele constata, că fenicienii odinióra esclusivii domni ai tuturou mariloru, aru fi descoperiti, departe de departe de columnele lui Ercule, in oceanulu atlantecu, una insula fructifera, cu paduri si riuri navigatórie. Regimulu Cartaginei ar fi suprimatu scirea despre descoperirea acestei lumi noue, parte pentru a oprí una emigratiune a Cartagineniloru si mai alesu a poporului muncitoriu, parte pentru a posiede unu locu de refugiu, candu se-ar schimbá sórtea Cartaginei.

Cartaginenii, unu poporu cultu, au uitatu mai tardu dupa-ce armele romane au decisu sórtea Cartaginei, de acestu refugiu; ér Americanii nu i-au uitatu pe ei!

In presente suntemu, pre cumu se pare, in presér'a unei descoperiri de anticitati, pre care pamantul de multu le-a astupatu, inse nu traditiunea. Sunt ruine, ce e dreptu, care inse ne voru lumina nu numai despre cultur'a domnitória cu vreo 3000 de ani de mai inainte, ci si despre comerciulu si industri'a popóraloru vechi. Sunt ruinele Ofirului, a le tieriei de auru, d'in testamentulu vechiu.

Renumitalu geografu Dr. A. Petermann dein Gotha serie urmatóriale despre acésta descoperire interesanta:

„Este cunoscutu, că celi mai destinsi scrutatori, in cursu de multi seculi si-au incercat agerimea spiritului loru, inse fóra a obtiené unu resultatul multumitoriu, de a aflá localitatea Ofirului dein biblia, de unde regele Salamonu, sunt aprópe 3000 de ani, a importat pre nai feniciene masse immense de auru, pietrii nestimate si óse de elefantu, pentru a-si in

altia edificiele cele admirabili si pompóse dein Ierusalimu. Unii pretindeau, că Ofirulu este in Afric'a orientale séu in Arabi'a meridionale, altii in Indi'a séu Sumatra si éra altii chiaru in Indi'a occidentale si Peru. Numai atat'a a fostu siguru, că acele mine, de unde au adusu aurulu, au fostu mine forte avute de auru.

Candu au ajunsu portugallii, in seculu a XVI. la Sofala,*) au afplatu acolo mine avute de auru, cari dein tempure stravechi erau cultivate, si la aceste mine au afplatu muri si ruine, cari, dupa tradițiunile indigeniloru, erau asiediate de regin'a Saba. Dupacum u afirma Lopez, indigenii s'aru fi laudatu, ca posiedeu carti dein tempure stravechi, cari constataj espeditiuniile salomonice la Ofiru.

Intrég'a literatura a eliniloru si a romaniloru nu ne spune nemicu despre acestu comerciu stravechii alu popóraloru, éra dein scriitorii arabici Masudi si Edrisi numai atat'a este siguru, că dupa decaderea fenicieniloru, arabii cei poftitori de auru au continuatu acestu comerciu preste totu evulu mediu, si ca in caletoriile loru, chiaru dein sinulu persicu, au mersu departe spre sudu si au cautatu desu tiermurii dela Sofala.

Domni'a portugalliloru in Sofala este de multu tempu numai una umbra a potestatei loru de mai inainte, si incercarile facute in tempurele nóstre de a-se intarí cu armele in tiera, sau finitu cu unu desastru rusinosu.

In cele mai indepartate positiuni ale coloniiloru europene, in tier'a Capu si in republic'a Transvaala, de una serie lunga de ani s'au latitu faime despre ruine estinse si temple, obeliscuri, piramide etc., care se ar afla in intrulu Africei sudice. Mai alesu seau interesatu de multu tempu missionarii „societatiei pentru missiuni“ dein Berolinu a chiarificá aceste faime si tradițiuni obscure, si a cercetá insii ei aceste campii semanante cu ruine, fóra că se le fi fostu pàna acum cu potentia a'si ajunge acelu scopu, ei au contribuitu totusi multu, că Carolu Mauch, forte meritatu si pàna acumu prein lucrarile si scrutarile sale, se ajunga in stare in tóm'n'a trecuta a-si duce in indeplinire planulu seu si a intreprinde una caleoria pàna la aceea edifica betrane.

Dein epistolele si mapele acestui neobositu si destinsu scrutatoriu dein Zimbabwe, 13. Septembre, care imi venira la mana prin midilocirea dloru missionari, Grützner si Merensky, se constata, că Mauch a descoperit intr'adeveru edificiuri intinse de una vechime forte inalta.

Zimbabwe este un'a dein aceste ruine vechi si jace, dupa determinarea astronomica a lui Mauch, sub $20^{\circ} 14'$ latime sudica si $31^{\circ} 48'$ lungime ostica dela Greenwich, togm'a la apusulu portului de Sofala, si numai 41 mile departare dela elu in linia

dirépta. Acést'a convine cu assertiunea scriitorului portugallu Dos Santos, că portugallii aru fi afplatu, in departare de 200 mile marine spre vestu dela Sofala, in tier'a de auru (Aracto de ouro) ruine spațiose de muri.

In apropiare de Zimbabwe a descoperit Mauch si auru diluviale, care insusi speréza a-lu aduná si spalá.

Ruinele consista dein rupturi, muri pàna la 30 urme de inalti, 15 urme de grosi si 450 urme in diametru, dein unu turnu etc. Că tóte aceste forasceptiune sunt redicate dein granitu cioplitiu foramentu, arata, că ele sunt de una anticitate inalta; desemnurile tramise de Mauch despre ornamentele ce se afla pre ruine, ne lasa a conchide cu certitudine, că acele se tragu dela fenicieni, dela ómenii espedițiuniloru salomonice, si nu dela portugalli séu arabii. In totu casulu ornamentele nu contineu nemicu, ce ar fi portugallu séu arabicu, si ne semnaléza tempuri cu multu mai inaintate.

Populatiunea presenta locuesce pre acestu tienutu numai de 40 de ani; ea considera aceste ruine de sante, si toti credu tare, că ómeni albi au locuitu odinióra aceste tienuturi, ce se vede si d'in urmele locuintielor si ale uneltelor loru de feru, cari nu se pote se fia gatite de negrii.

Mauch abia a cercetat un'a din ruine si numai in fuga. 3 dile dela Zimbabwe se afla alte ruine, intre cari, dupa descrierea indigeniloru, se afla si unu obeliscu. Mauch sperá a cercetá totu tienutulu. Aceşt'a este forte frumosu, are preste 4000 urme preste libel'a marei, este bene adaptat u apa, fructiferu, si desu populatu de unu poporu diligente si paciuitu dein sementi'a Macalaca, care se occupa cu agronomia, si cultur'a de vite, posiede turme de boi, de oi si capre.

Se speramu, că Mauch, dupa unu studiu mai aprofundat si estinsu, va aflá si alte puncte de manecare despre caracterul si originea acestorru ruine stravechi. Nu se pote prevedé, déca dein aceleia studie va esí séu nu, la lumina, că in adeveru Ofirulu biblicu a fostu acolo. Atata se scie si pàna acumu dein cate s'au descoperit in tienutulu acela, că espeditiuniile salomonice la Ofiru stau in legatura mare cu Sofala. Navigatiunea dela porturile ei in marea rosia de a lungulu tiermuriloru osteci ai Africei pentru midiulócele de navigatiune de atunci este evidenta; tempulu de 3 ani incóce si incolo nimeritu; siguru este, că espeditiuniile fenicieniloru pe mare s'au intinsu spre sudu, si că Afric'a dein tempurele cele mai indepartate avuse renumele unei tieri de auru. Presentele ne dà celu mai bunu argumentu, că naile lui Salomonu au trebuitu se calatorésca numai spre sudu pentru a importá auru, pietrii scumpe si osu de elefantu. Campurele de diamante ale Africei intreco de presente pe tóte alte tieri, éra ce privesce ósele de elefantu, apoi dein Afric'a s'au adusu cele mai mari cantitatí in piatiele lumei.“

*) Sofala se afla la tiermurii osteci - Africei, opusu insulei Madagascar.
Ref.

Unde este poporul, despre a carui marime ne vorbesc astădi pietrile? Ore despre sărtea acestui popor ne voru spune ruinele, cari sunt atât de grandiose, în cătu celi cari le calca astădi, le tienu de sante? Ce sărte, ce revoluții vehemente l-au potutu sterge de pre facia pamantului? Care este sărtea ultima inca si a poporului celor mai mari? Unu popor mare ni se arata mare chiaru si in rui- nele lui!

Noi pasim, in idea cu unu presimtiemntu obscuru preste ruinele de nou descoperite dein Afric'a. Intr'aceea englesii, practici că totu-deaun'a, si-au inaintat posessiunile loru dela tiér'a Capu dein sudulu Africei spre nordu si si-au anexatu, cu cea mai naiva liniste suflătesca, campurile cu diamante, unu teritoriu, care pâna atunci eră alu republicei fluviului Orange si alu republicei transvaale. Numai inca pucinu spre nordu, englesiloru, si ve-ti avea si tiér'a de auru Ofiru!

Naseudu, 7. Ianuarie 1874.

Dr. P. T.

Acésta opiniune mai este inca fără multu combatuta de cătra caletori eruditi, si astădi opiniunea celor mai multi este, că Ofiru a fostu in Indi'a orientale. Ca corabierii lui Solomon voru fi petrecutu acolo trei ani, și trei luni, acésta nu insémna mai multu, decătu ceea ce este sciutu de tota lumea, că in stravechime artea navigatiunei era in fasie de prunci, precum si că jidoviloru lui Solomon si arabiloru, toti laconi dupa avutii, le-a trebuitu tempu multu, pâna se adune auru, ebore si pietrii nestimate.

Dara afle-se Ofiru ori si unde, noue ne pasa neasemenatul mai multu de alte cestiuni, dein anticitatea nostra a daco-romaniloru, precum de exemplu: Căte si care au fostu coloniile romane; de unde leau adusu Traianu si successorii lui; căte au fostu municipiele si căte legiunile romane in Daci'a. Care cetati, fortaretie, castre romane au statu pe la punctele aceleia, pe unde astădi vedemu cetati si oppide, și si numai sate, in Transilvania si in mai multe tie-nuturi ale Daciei? Pentru ce s'au aflatu si se mai afla cele mai multe ruine si alte monumente romane in Transilvania si cele mai pucine in Muntenia? Care au fostu asiedimentiile daco-romaniloru, cumu s'au gubernat ei pe se-ne pâna la venirea magiariloru in acestea tieri? etc. etc. etc. De altu-măntrea caletoriile si cercetarile in interiorulu Africei că de treidieci de ani incóce s'au inmultit, si s'au publicat sciri fără interesante dein acea parte a lumiei. Itinerariele si studiile facute in Afric'a de Living-stone, care a repausat in anulu trecutu, se bucura astădi de reputatiunea cea mai mare.

Red.

V e r s a t u l u .

(Fine.)

S c a r l a t i n ' a .

Scarlatin'a este o febra eruptiva speciale, contagioasa, insocita de-o durere la gâtul mai multu său mai pucinu violenta si caracterisata, esteriormente, prin eruptiunea de puncturi mici, la inceputu, isolate, mai tardiu, unite intre densele, spre a formá pete lungi, rosii, ce acoperu pelea in totulu său in parte; eruptiune, ce este urmata in genere de descamatiune.

S i m p t o m i i . Că si coriulu, scarlatin'a se imparte in trei perioade.

1. I n v a s i u n e a . Scarlatin'a incepe prin curbur'a, cephalalgia, căte odata grătia său versatur'a si o furbintiera continua, care se caracteriza priu acela, că ea este mai intensa decătu la celelalte febre eruptive. Chiaru dela inceputu esistă o durere de gâtul mai multu său mai pucinu violinte, causata prin inflamatiunea pharyngului. Perioada de invasiune a scarlatinei este mai scurta decătu la celelalte febre eruptive; asia pe candu ea este de 3—4 dîle la coriul, de 3 dîle la variola discreta si de 2 dîle la cea confluenta, la scarlatina nu este decătu celu multu de 24 ore.

2. E r u p t i u n e a incepe in dia'a adou'a a morbului, său chiaru la finele dîlei anteia. Ea consista in ivire a unui numera fără mare de puncturi mici rosii, nu proeminenti la suprafaci'a pelei, ocupandu unu campu rosu. Aceste puncturi se marescu si impreunanduse unele cu altele, formezi nisice place large de unu rosu uniform; placele, asemene se apropiu si se unescu si ele unele cu altele, in cătu tota pelea ie a coloare stacogia, care dispare sub pressiunea digitului. In genere eruptiunea incepe la facia, apoi se intinde la partile lătralale ale gutului; uneori ea se arata totu-odata la stinghie si la indoitor'a genunchiloru; in fine ea se intinde gradat la trunchiu si la extremitati. Pe partile ocupate de eruptiune se desvolteza adese unu numera mai mare său mai mica de besicute, mai antaiu serosé, apoi lactescente si in fine purulente; scarlatin'a atunci se numesce miliaria. Besicutele mentionate occupa uneori tota suprafaci'a corpului. Pelea este furbinte, uscata, pruriginosa si, că la variola, se observa si aici tumefactiunea maniloru si a pitioreloru; dein care causa miscarele loru se facu cu greutate; inflatura acesta, in locu de a se arata in dia'a a noua, că la variola, ea apare in dia'a a doua său a treia. Eruptiunea scarlatinosa nu se face numai la pele, ci si pe peliti'a gurei, a limbii si a pharyngului; dein care causa si partile mentionate iau o coloare rosia-viua că si pelea; si mai alesu limb'a devine lucioare, că cumu ea aru si sclivisita. Angin'a sporesce, amigdalele se infla si adese se acoperu de o exsudatiune albicioasa, mole, pulsacea, care simulează o membrana diphteristica; velulu palatinu fiind inflatu, se radica cu greu pentru a astupa orificiile posterioare ale nariloru; de aceea, candu patientulu bea, licuidii revinu pe nasu. Angin'a scarlatinosa se insocesce desu de inflatur'a ghindureloru submaxilar, care formeze

adeverate galeci (bubóne). Durata eruptiunei este foarte variabile, si presenta irregularitat multu mai mari, decât la totale celealte febre eruptive; căteodata eruptiuaea este atât de fugace său usioră, în cătă deabă se poate constată prezentia ei; alte-dată ea persistă în cursu de 12–15 zile; în deconună ea durează 7 sau 8 zile. Ferbintielă persistă cu aceeași intensitate în totu cursulu periolei eruptive; pulsul se radica la 100, 120, 130 bataie pe minuta.

3. Descamatiunea sau despicioare. După cătuva tempu eruptiunea trece căte pucinu; rosiatia scade mai antaiu, si apoi dispără cu totul; asemenea trece si durerea gutului; totu-oata epidermă se despoie de pe trunchiu si de pe estremitati, en acestu caracteriu particulariu, ca pelitia se iea sub forma de soldi lati, cu totul diferiti de soldisorii plévosi, cari constituie descamatiunea coriului. Descamatiunea la scarlatina incepe in genere, la gutu, trece la trunchiu si se termina la estremitati; la degite epiderma se despoie conservandu formă acestor organe, semenandu cu unu degitariu; asemenea se despoie si epithelul gurei si alu limbei; inse mai curenda decât la pele; atunci limbă ie a coloare rosia.

Formele scarlatinei. Descrierea precedenta este iconă unei scarlatine usioră si regulare; inse morbulu acesta prezinta mai multe anomalii, irregularitatii complicatiuni si simptome mai multa sau mai pucinu grave (maligni); asta: 1) către fenomenii ordinari ai invasiunei se alipesce, adesea: delirul, agitatiunea nocturna sau coma, miscarile convulsive, trasaritura tendonilor, funigaiosia limbei, supresiunea urinii, si alte simptome nervoase; acesti fenomene, in locu de a insoti invasiunea, ii se potu ivi la o epocha mai inaintata a eruptiuei; si atunci constituie scarlatină nervoasa, maligna (acea rea), ataxica, adynamica; 2) coloarea eruptiunei poate fi mai inchisa, mai palida, sau lipsesc cu totul; si atunci scarlatină se dice fără exanthema; aceasta forma rara se observa in tempi de epidemie; 3) angina poate predomini peste ceialalti fenomene; si atunci scarlatină se dice anginoasa; 4) o parte mai mare sau mai mica a pharyngului si a gurei se poate mortifica prin violintia inflamatiunei, sau prin geniul septic particulariu alu morbului, si acesta se numesce scarlatină gangrenosa; 5) scarlatină se chiama haemorrhagica, candu o cantitate mai mare sau mai mica de sange se estraversa in tisutul pelei, sub conjunctive, la suprafaciile diverselor membrane mucosice, sau chiar in parenchyma organelor. Cea mai comună este haemorhagiia renichilor, de unde resultă haematuria (esirea ufului cu sange). Scarlatină haemorrhagica se insocesce desu de acea nervoasa, precum amu aratatu la coriulu haemorrhagicu; 6) angina scarlatinosa, in locu de a scadea in proportiune cu eruptiunea, devine mai mare, si atunci sporesce si inflatură ghindureloru submaxilar (a galcelor art. 22), febra se augmentea, delirul se declara, limbă se usuca, si hubonii mentionati supurezu; sediul ordinariu alu huboniloru scarlatinosi este gutulu, inse ei potu ocupa stinghele, subtilo-

rele si alte parti ale corpului; 7) in perioada a treia se arata si infiltratiua tisutului celulare; uneori acesta constă deintre o simplă hagedie a fetiei; inse forte desu ea conduce la o hydropisia generale, ce indecomună trece dela sine; căteodata inse ea este urmată de eclampsia, care ocasionea mórtea la unii copii; alte-dată acestia moru de oedemă glotni, art. 55, causata prin propagarea infiltratiunei la legaturile epiglotei; 8) scarlatină se insocesce adesea de albuminuria, provocata prin congestiunea renichilor, ce in genere dispără impreuna cu ceialalti simptomi; căteodata ea devine chronică si determină hydropisia, despre care amu tractat la morbi renichilor; 9) uneori scarlatină este insocita de dureri articulare, diferite de durerile reumatismale ordinarie; aceea ce constituie reumatismul scarlatinosu.

Cauzele. Causa primaria a scarlatinei este un agent special transmisibil, necunoscut in esentia lui, dar cunoscut prin efectele ce elu produce; acestui agent scarlatină dătoresce contagiositatea sa. Deși scarlatină nu crută nici o etate; totusi ea afectă mai desu, pe copii si pe individii tineri de cătu pe adulti si betrani. Până la etatea de 20 ani persoanele de ambelor sexe suntu de o potrivă espuse; trecuta acesta etate; femeile se paru mai desu lovite decât barbatii. Scarlatină că si coriulu, se arata mai multu primavera si vîrsta. In deconună ea nu afectă același individu decât odata. Scarlatină este mai pucinu frecuenta, decât coriulu si decât versatulu.

Diagnosticul. Intensitatea febrei, rosiatia limbei, complicatiunea anginei ne facu a crede la esentia unei scarlatine, chiaru dein momentulu invasiunei sale; presentia petelor large si rosie, uniforme, ce acoperă o mare parte a corpului, nu mai lasa nici o induoéla despre esentia scarlatinei.

Scarlatină difere de coriul: 1) prin prodromii sei, 2) prin caracterii sei de eruptiune si fenomenii ce o insoceste, si 3) prin modulu descamatiunei (despicioarei) sale.

1) Coriulu se anuntia prin semnele unei inflamatiuni usioră a mucoselor oculare, nasale si bronchiale, cumu: lacrimarea, tusirea, stranutarea etc. Aceste fenomene lipsesc la scarlatină, care este insocita, chiaru dela inceputu: de o angina mai multu sau mai pucinu intinsa, cu rosiatia viua a gurei si a limbei. Prodromii au o durata de 2, 3, 4 sau 5 zile la coriul, dela căteva ore până la o zi la scarlatină. Ferbintielă (febra) este multu mai intensa la acesta dein urma, decât la cea deintaia. Simptomii cerebrali suntu mai rari si au mai pucina violentia la coriul, unde nu se observa inflatura mai susu mentionata a manelor si a pecioreloru.

2) La coriul petele suntu mici, numerose, separate unele de altele prin intervale largi, in care pelea conservă coloarea ei naturală, si suntu dispuse in modu irregulariu; la scarlatina rosiatia pelei este uniforma, petele suntu large si de o coloare rosia, cu multu mai viuia decât a petelor coriului; chiaru candu scarlatină a

se prezinta sub forma punctata, rosata si punctaturelor este regularia, aceea ce nu se observa la coriu.

3) La coriu descamatiunea lipsesc, sau se face prin mici soldi plevosi; la scarlatina epiderm'a se iea in bucati. Candu angin'a domnesee peste ceialalti accidenti (scarlatin'a anginosa), eruptiunea poate fi atat de usiora, in catu ea trece neobservata; dar atunci intensitatea febrei ce nu este in proportiune cu a unei simple faryngite, rosata viuie a gurei si a limbei, starea albuminosa a udului, coincidenta unei scarlatine in vecinatatea individului, care prezinta fenomenii mentionati, ne opresce a crede la o angina simpla. Angin'a pulțacea scarlatinosa difera de angin'a difteritica art. 8; ca-ci la aceasta dein urma incepertulu este insidiosu, febra lipsesc, sau este forte moderata; pseudo-membrana este homogena si forte adherenta la suprafacia ce acoperă, avendu tendenta de a se intinde la partile invecinate; limb'a este mai totu-deauna naturale, sau acoperita cu o manjitura alba-galbia. La angin'a scarlatinosa dein contra febra este violinta, limb'a este statoga, matera pulțacea, in locu de a fi homogena, este corastita, casei-forma; ea se desprinde lesne, sau se desface, punendu pe ea degetul sau altu corp virtuosu; ea nu se intinde peste puncturile unde s'au aratatu la incepertu.

P r o g n o s u l u . Scarlatin'a este in genere mai grava decat coriul. Inse casurile usiori fiind bine cautate, se vindeca fara dificultate. Scarlatin'a haemorhagica si acea insocita de accidenti cerebrali este mai totu-deauna mortală. Asemenea hydropisi'a este unu semnu reu, mai alesu, candu ea este generala, ca una ce predispune la oedem'a glotei. Violint'a anginei, bubunii scarlatinosi, abcesii ganglionari si alti accidenti a-i cordului si a-i renichilor suntu complicatiuni de o mare gravitate.

Tractamentul scarlatinei difera pucinu de alu coriului; asta siederea in patu, diet'a si beuturele caldutie si asudatorie ajungu pentru casurile usiore. Candu angin'a este moderata: a) se voru intrebuinta midiuloci indicate la art. 7, Nr. 3, 4 si 15; b) candu ea este violenta, se va pune unu numar de lipitori dela 12—16 sub falci dupa etatea bolnavului; c) se va administrá tartarulu emeticu in modulu prescris la art. 56 Nr. 2; d) se va aplicá o visicatória la céfa; e) candu angin'a ieua unu caracteru gangrenosu, se voru intrebuinta midiuloci indicate la art. 8, si aci prescrisi la art. 7 Nr. 6, facendu gargara cu decoctu de china, dein care patientulu va luá si pe dein intru; f) deca se iveste inflamatiunea vreunuia deintre organele respiratorei, se voru intrebuinta midiuloci indicate la capitolul III, conform cu natur'a morbiloru respectivi, la casu de complicatiune cu fenomeni cerebrali nu inflamatorii; la scarlatin'a cea rea (maligna) sau adynamica se voru aplicá si sinapismii, visicatórele, camfora, aetherulu si alte remedii, ce se voru mai prescrie de catra medicii respectivi; h) in fine pentru moderarea accidentilor nervosi, s'au propus si afusiunele de apa rece, ce se voru practica tienendu pe bolnavu intr'o cada desiérta si turnandu doue sau trei cofe de apa rece pe corp, dupa care

nestersu se va inveli bine si se va pune in patu; asemene se voru potea face si spalari reci, frecanduse corpulu patientului cu unu siervetu sau burete muietu in apa rece. La scarlatin'a haemorhagica se voru intrebuinta remedii indicati la art. 10 lit. e; in casu de haemorhagia intestinala se voru face clistire cu decoctu de coja de stejaru, sau cu o solutiune de pétra acra. Epistax'a se va tracta in modulu indicat la art. 51 lit. e. In tempulu convalescentiei se va aplicá aceeasi paza ca si la coriu.

Exemple de limb'a si terminologi'a militaria.

(Urmare.)

B. Ordinea de lupta.

47. In aceasta ordine batalionulu se imparte in trei companii numite corpu de bataia si intr'o companie numita de tiraliori. Corpulu de bataia poate fi sau desfasiuratu, sau formatu in colone de companii, sau in colona de batalionu.

48. Compania de tiraliori luata pe rendu dein batalionu, se va impartiti in duoe; fie-care parte va fi hotarita prin denumirile de tiraliori dein drépt'a si tiraliori dein stang'a. Ele se asiédia, sau inapoi'a aripiloru batalionului, sau in eselonu, inapoiata acestora, sau unite inapoiata centrului fie-carui batalionu, dupa cumu va vedea comandamentulu si dispositi'a ordonata pentru corpulu de bataia. Capitanulu remane la plotonulu 2-lea.

49. In tota formatiile in colone de companie, siefii subimpartirilor se asiédia la doui pasi inaintea centralui subimpartirilor loru; capitanii pe unulu dein flancuri si in dreptulu antaiei subimpartiri dein companiile loru.

Observatii relative formatiilor in linia.

50. Deosebitele elemente ale trupelor desfasiurate voru luá totu-deauna dela drépt'a la stang'a, numerile ce ocupă in linia, ori-care aru fi intorcerile facute dein formati'a primitiva, fie pe antaiulu, sau pe alu duoilea rendu.

51. Pe acestu principiu, deca trup'a se va intorci cu fati'a pe alu duoilea rendu, drépt'a fie-carei companii va deveni stang'a si reciprocu; plotonele, semi-plotonele, sectiile si rendurile voru schimbá numerile; dreptii directionali voru deveni stangi, si stangii voru deveni drepti; sublocotenentulu va pastrá comanda plotonului seu, devenit antaiulu plotonu; locotenentulu va pastrá asemenea comanda plotonului seu, devenit alu duilea plotonu; siefii de semiplotone voru comanda respectiva antaiulu si alu treilea semiplotonu.

Formatiile in colona.

52. Se numesce colona ori-ce formatia, in care deosebitele elemente ale unei trupe, sunt asiediate

unele in urma altora, fia pe compania, fia pe plotonu, fia pe semiplotonu, fie pe sectie.

53. Colón'a de compania séu de plotonu se forméza la distantia intréga, la semidistantia séu in glóta; colón'a de semiplotóne se forméza la distantia intréga séu in glóta.

54. Intr'o colóna, brigadele unei aceeasi divisii, regimentele unei aceeasi brigade, si batalíonele unui acelasi regimentu, voru fi hotarite, dá la capu la códă, prin numerile ce occupa in colóna. Se va face asemenea cu companiile in batalionu si cu subimpartirile in compania, fia pe antaiulu séu pe alu duouile rendu.

55. Colón'a indoita fiendu reunirea a duoe colóne unite, numirea subimpartirilor in fia-care dein aceste duoe colóne se va face dupa acelasi principiu.

56. Intr'o colóna cu distantia intréga, batalíonele voru fi despartite intre ele prin distantiele egale intervalor, care le desparte in linia, mai multu frontulu unei subimpartiri; deosebitele subimpartiri ale unui batalionu voru avea intre ele distantia de subimpartire dela directionalu la directionalu.

57. Intr'o colóna cu semidistantia, batalíonele voru avea intre ele distantia unei subimpartiri; subimpartirile deintr'unu batalionu voru avea intre ele semidistantia unei subimpartiri.

58. Intr'o colóna in glóta, batalíonele voru avea intre ele o distantia de diece pasi; subimpartirile deintr'unu batalionu voru avea intre ele o distantia de 6 pasi.

59. Intr'o colóna pe semiplotóne, fia-care siefu de semiplotonu va fi la duoi pasi inaintea centrului semiplotonului, séu intr'o colóna pe plotóne, séu pe compania, fia-care siefu de plotonu va fi la duoi pasi inaintea centrului plotonului seu. In tóte casurile capitani se punu la trei pasi inaintea frontului, séu inaintea antaiei subimpartiri dein companiile loru.

60. In ori-ce colóna oficirii insarcinati cu functia de adiutanti-maiori, se punu la siese pasi pe flanculu antaiei subimpartiri in partea directiei; adiutantii se punu la aceeasi distantia pe flanculu celei dein urma subimpartiri dein batalíonele loru in aceeasi parte.

61. Candu se va rumpe in colóna manevrandu si trebue se se prelungésca pe linie, comandantii de divisie, de brigada, de regimentu si de batalionu, remanu la distantiele loru, pe flancu si in dreptulu centrului trupelor loru, in partea unde se gasea in linia. Tobosiarii, cornistii si musicantii remanu asemenea la locurile loru, in dreptulu centrului batalíonelor loru, in partea unde se gasea in linia.

62. Candu se induoesce in colóna, comandantii trupei numiti mai susu se ducu la locurile loru, pe flancu si in dreptulu centrului trupelor loru, dein partea directiei. Tobosiarii, cornistii etc. se ducu pe flanculu opus directiei, la distantia loru si in dreptulu centrului batalíonelor loru.

63. Intr'o colóna de caletoria, generalii, colonelii

si majorii se punu in capulu trupelor loru. Tobosiarii, cornistii si music'a merge in capulu batalíonelor loru dein cari facu parte.

64. In tóte formatiile in colóna, portu-drapelulu si sergentulu sirului seu, se punu pe rendulu incheietorilor alu subimpartirii dela stang'a, carea se afla in linia.

Ordinea in care trupele trebue se defileze.

65. Comandantulu voindu se faca se defileze, va formá trupele in colóna de compania séu de plotonu; dupa acésta va asiedia duoi jaloneri in directia ce trebue se urmeze directionalulu dein capu, si comanda:

Pentru defilare.

66. Acésta comanda fiendu repetata, colonelulu in fia-care regimentu se pune in capulu regimentului seu; majorii in capulu batalíonelor loru; tobosiarii, cornistii si music'a in capulu antaiului batalionu.

67. Dupa acésta comandantele trupelor loru va pune colón'a in marsiu, armele pe unulu dein umere, observandu de a dà directia in partea unde va fi asiedita persón'a careia trebue se i se dea onorurile.

68. Regimentele voru defilá séu cu armele la umeru, séu cu armele pe unulu dein umere, dupa ordinulu se va fi datu.

69. Candu defilarea se va face cu armele la umeru, comandantulu batalionului dein capu va comanda: la umér u, la cincidieci pasi departe de persón'a carei i se dau onorurile. Music'a incepe a cantá dela acésta distantia.

70. Candu tobosiarii, cornistii si music'a regimentului dein capu voru fi ajunsu la treidieci pasi de persón'a pe de inaintea careia se defiléza, tambur-majorulu i face se privésca dein colóna print'r'o miscare de flancu, (la drépt'a séu la stang'a), dein partea opusa directiei; dupa acésta i face se ocolésca pe sîruri la siese pasi in afara de flanculu colónei, si i va conduce in dreptulu persón'ei careia i se dau onorurile, unde i opresce si i intórce la frontu. Music'a urmáza a cantá, pâna candu cea dein urma subimpartire a regimentului a defilatu; dupa acésta va incetá si impreuna cu tobosiarii si cornistii va urma cód'a regimentului prin o miscare de ocolire.

71. Tóte batalíonele dein colóna voru luá: la umér u, dupa comand'a siefilor loru respectivi pe mesur'a ce ajungu la cincidieci pasi de persón'a carei i se dau onorurile; voru luá arm'a pe unulu dein umere, candu cea dein urma subimpartire a fia-caruia va fi trecutu de o aceeasi distantia.

72. Indata ce music'a regimentului dein capu va incetá se cante, tobosiarii regimentului care urmáza voru bate, si music'a va incepe se cante la distantia de cincidieci de pasi.

73. Candu tobosiarii, cornistii si music'a regimentului alu duoilea voru ajunge la treidieci pasi de persón'a pe de inaintea carei trebue se defileze, se ducu de se forméza in acelasi locu că cei dela an-

taidu, si voru stá, music'a urmandu a cantá pánă candu cea dein urma subimpartire a regimentului a trecutu de densii; dupa acésta se ducu in urm'a acestei subimpartiri, si asia mai incolo dein regimentu in regimentu pánă la celu dein urma.

74. Comandantulu trupelor se asiédia la treidieci pasi inaintea comandantului divisiei dein capu; adiutantii sei langa densulu si pucinu mai inapoi, dein partea opusa directiei; siefulu seu de statu-maioru la siese pasi inapoia lui avendu ceva mai inapoi, la duoi pasi si pe unu rendu, oficerii atasiati la statulu-maioru si oficerii de ordonantia, acesti dein urma dein partea opusa directiei. Dupace a salutatu, se duce urmatu de statulu-maioru alu seu, se pune ceva mai inapoi de persón'a pe deinaintea carei defiléza, in partea opusa aceleia de unde vinu trupele. Dupace defilarea se va fi terminatu, se apropie de acésta persóna, o saluta si primesce ordine.

75. Toti oficerii generali si celialalti voru urma a merge in capulu trupelorloru respective.

76. Fia-care comandantu de divizia va fi urmatu la treidieci pasi de comandantulu brigadei dein capu, statulu-maioru alu seu, dispusu că alu comandantului trupelor.

77. Fia-care comandantu de brigada va fi urmatu la siese pasi de comandantulu antaiului regimenteru alu brigadei; adiutantulu si oficeriulu seu de ordonantia langa densulu si pucinu mai inapoi dein partea opusa directiei.

78. Fia-care colonelu va defilá la capulu regimentului seu; locotenentulu-colonelu si oficeriulu de ordonantia la trei pasi inapoia acestora, va fi urmatu la siese pasi de capitanulu companiei antaia.

79. Celialalti majori defiléza la siese pasi inaintea capitanului companiei antaia dein batalionele loru.

80. Oficeriulu insarcinatu cu functi'a de adjutant-majoru si adjutantulu fia-carui batalionu, defiléza la locurile loru in colóna, inse la duoi pasi dela directionali.

81. Medicii, cassarii si oficerii cu imbracamintea defilezu la duoi pasi in afara de cea dein urma subimpartire dein batalionele loru, dein partea opusa directiei; cu sabiile in téca.

82. Portu-drapelulu regimentului merge inapoia centrului si la semi-distantia dela subimpartirea de care se afla mai aprópe.

83. Ceilalti oficeri si suboficeri mergu la locurile loru de colóna.

84. Directionalii tienu capulu dreptu candu defiléza; soldatii si oficerii se uita la persón'a carei i se dau onorurile, trecéndu pe deinaintea ei si fixéza ochii, in ochii acelei persónе.

85. Totu oficeriulu care face se defileze, trebuie se salute persón'a carei i da onorurile.

86. Déca persón'a pe deinaintea carea defiléza este unu oficeriu generalu, oficerii superiori saluta.

87. Candu defiléza pe deinaintea inaltimei sale

Dominului, inaltimi sale Dómnei, séu pe deinaintea unui membru dein famili'a Domnitóre, oficerii superioiri si drapelurile saluta.

88. Defilarea se face in colóna cu distantia intréga, séu pe batalióne in glóta. Candu defilarea se face in glóta, portu-drapelulu regimentului va merge in dreptulu si la duoi pasi de capitanulu companiei care urméza compani'a sa dein partea directiei.

89. In defilarea cu distantia intréga, distantele ce trebuie a se observa intre regimenter, brigade si divisii, se voru socotí dela cód'a fia-carui regimentu pánă la capulu tobosiariloru regimentului, care urmează in colóna.

90. In defilare trup'a va merge in cadenti'a pasului iute de una suta diece pasi pe minutu.

Compositi'a si marsiulu detasamentului care merge se iea drapelulu

92. Candu drapelulu trebne scosu, o compania pe rendu, este comandata pentru a merge se'l a-duca; ea se pune in marsiu in ordinea urmatória: tamburú-majorulu, tobosiarii si cornistii batalionului adaogati la detasamentu, urmatu de musica; detasamentulu formatu in colóna, cu arm'a pe unulu dein umere; portu-drapelulu intre cele duoe plotóne.

93. Detasamentulu merge in acésta ordine, fără ca tobosiarii, cornistii séu music'a se suna. Ajungéndu la locuint'a colonelului; se forméza in linia in dreptulu portii de intrare.

94. Portu-drapelulu insocitu de unu oficeriu si unu suboficeriu se ducu dupa acésta se iea drapelulu.

95. Candu portu-drapelulu urmatu de oficeriu si suboficeriu va esí cu drapelulu, se opresce inaintea portii; comandantulu detasamentului presentéza armele si saluta cu sabia, tobosiarii si cornistii suna la drapelu.

96. Dupa duoe tacturi, comandantulu detasamentului face se inceteze de a mai suna; ia la umeru si rumpe in colóna, portu-drapelulu se asiédia intre cele duoe plotóne; oficeriulu si suboficeriulu reian locurile loru.

97. Detasamentulu se pune in marsiu in ordinea de mai susu; tobosiarii si cornistii suna, music'a canta.

Onorurile cuvenite drapelului.

98. La sosirea drapelului, tobosiarii si cornistii incetéza de a suna si detasamentulu se opresce. Colonelulu va face se se presenteze armele si se duce la 10 pasi inaintea sérului drapelului cu fac'i'a inainte; portu-drapelulu se duce la diece pasi inaintea colonelului, cu facia la densulu; colonelulu saluta, tobosiarii si cornistii suna la drapelu, music'a suna imnulu, dupa care portu-drapelulu intra la loculu seu in rendu.

99. Dupa acésta detasamentulu se duce la loculu seu trecéndu pe deinapoia regimentului.

100. Drapelulu se duce la locuint'a colonelului in ordinea prescrisa mai susu; tobosiarii voru bate, cornistii suna, music'a canta.

Onorurile cuvenite serviciului divinu.

101. Candu la paradele bisericesci sunt trupe cu armele, ele nu presenta armele la nimeni, pâna dupa sfîrsitulu servitiului divinu.

102. Inainte de inceperea servitiului divinu nu se voru dâ onorurile, decât ministrul de resbelu si generaliloru, comandanțiloru divisiilor teritoriale, séu in lips'a loru locotitoriloru; éra in garnisónele unde nu sunt generali, celu mai mare in gradu siefu de garnisóna priimesce aceleasi onoruri.

103. Acésta se va face in chipulu urmatoriu: oficeriulu care comanda parad'a, comandéza: 1. drepti, 2. la umeru; music'a nu canta, tobosiarii si cornistii nu suna. Soldatii atientéza privirea la siefu, si dupa ce acela pentru care s'a facutu acésta a intratu in biserica, séu a ordonatu, acela care comanda dice:
1. la pitioru:

1. Pe locu repaosu.

104. Ori de câte ori trupele se voru afla sub arme, si pe deinaintea loru va trece siefulu corpului loru, ele voru face totu in chipulu aratatu mai susu.

105. Candu la parad'a servitiului divinu sosesc domnitoriu, domn'a, printiulu ereditariu si famili'a domnitóre, comandanțulu paradei da comendile prescrise la Nr. 103, adaogéndu si presentarea armei, music'a si tobosiarii cu cornistii se conformu intocmai celor prescrise la acelu articolu. Dupa ce s'a comandatu presentarea armelor, siefulu paradei se duce la flanculu de unde siefulu care primeșce parada, are se vie. Aceleasi onoruri se dau acelora cari in lipsa inaltimiloru loru primeșcu parad'a.

106. Cu câteva momente inaintea esirei santeloru daruri, comandanțulu paradei dupa ce va pune se ia armele la pitioru, déca nu le au mai deinainte, ordona unui tambur-maiorul se bata rugatiunea, după care siefulu de corpu comanda.

(Va urma.)

Nr. 35 - 1874.

Procesu verbale

luat in siedint'a lunaria a comitetului asoc. trans., tienuta in 3. Febr. c. n. 1874 sub presidiulu dn. consiliariu gub. Pavelu Dunc'a, fiindu de facia domnii membrii Elia Macelariu, Bar. Ursu, I. Hannia, C. Stezariu, Vis. Romanu, I. V. Rusu, Zach. Boiu, dr. I. Nemesiu si I. Cretiu.

§ 1. Dn. cassariu presentéza conspectulu despre perceptiunile si erogatiunile asociatiunei pre tem-pulu dela siedint'a comitetului dein 8. Novembre 1873, pâna la siedint'a presente Dein conspectulu acest'a resulta, cumu-că in restimpulu numitu s'a incassatu la fondulu asociatiunei 1431 fl. 24 cr. si s'a ero-gatu mai alesu pre stipendia si ajutoria 1663 fl. 30 cr. (Nr. prot. ag. 33, 1874.)

Spre scientia.

§ 2. Totu dn. Cassariu mai presentéza conspectulu despre starea fondului academiei pre tem-pulu acestei siedintie, dein care se vede, cumu-că

fondulu academiei are in proprietatea sa 11,892 fl. 99 1/2 cr. (Nr. prot. ag. 34, 1874.)

Spre scientia.

§ 3. Se raportéza in specialu despre banii iu-cursi la fondulu asociatiunei dela siedint'a comite-tului dein 30. Decembre 1873. pâna la siedint'a pre-sente, si anume:

a) Cá interese obvenitórie cu 1. Ianuarie 1874 dupa couponii obligatiunilor urb. trans s'a incas-satu 875 fl. 17 1/2 cr. (Nr. pr. 1, 1874.)

b) cá interese obvenitórie cu 1. Ianuarie 1874 dupa couponii obligatiunilor de statu convertate in argentu 75 fl. 60 cr. (Nr. pr. 3, 1874.)

c) Cá interese obvenitórie cu 1. Februarie 1874. dupa couponii obligatiunilor de statu in argentu 12 fl. 60 cr. (Nr. 32, 1894.)

d) Cá interese obvenitórie cu 1. Februarie 1874. dupa couponii dela actiunile bancei gen. „Transil-vani'a“ au incursu 59 fl. 40 cr. (Nr. prot. 30, 1874.)

e) Cá tacse de membrii ordinari si pentru o diploma au incursu 21 fl. (Nr. prot. ag. 5, 9, 13 si 17, 1874.)

f) Prein dn. profesoriu gimn. in Blasius, Ale-sandru Gram'a, s'a tramesu rat'a I. dein sum'a de 200 fl. ce are a o refundá la fondulu asociatiunei, cá fostu stipendiatiu in suma de 50 fl. (Nr. 7, 1874.)

g) dela societatea academica dein Gratiu: „Ro-manismulu“ degiá desfientiata, s'a tramesu la aso-ciatiune, 15 fl. (Nr. 14, 1874.)

h) Cá prenumeratiune la „Transilvani'a“ pre 1874. au incursu pâna in presente 195 fl. v. a. (Nr. prot. ag. 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 18, 21, 26 si 28, 1874)

Se iea spre scientia.

§ 4. Asemenea se reportéza in specialu despre banii incursi la fondulu academiei dela siedint'a comitetului dein 30. Decembre 1873. pâna la siedint'a presente, si anume:

a) Cá interese obvenitórie cu 1. Ianuarie 1874. dupa couponii obligatiunilor urb. trans. au incursu 197 fl. 73 1/2 cr. (Nr. prot. 2, 1874.)

b) cá interese obvenitórie cu 1. Ianuarie 1874. dupa couponii obligatiunilor de statu convervate in argentu 12 fl. 60 cr. (Nr. prot. 3, 1874.)

c) Cá interese obvenitórie cu 1. Februarie 1874. dupa couponii dela actiunile bancei gen. „Transilva-ni'a“ 23 fl. 10 cr. (Nr. prot. 31, 1874.)

d) Cá interese obvenitórie cu 1. Februarie 1874. dupa couponii obligatiunilor de statu 16 fl. 80 cr. 32, 1874.)

e) Prein dn. advocatu in Abrudu, Iosifu Cri-sianu, s'a tramesu pentru fondulu academiei cá oferte 1 galbenu de 20 franci si 5 fl. in bancnote (Nr. 13, 1874.)

Se iea spre scientia.

§ 5. Se produce unu documentu dein partea cassei, prin carele se constată, cumu-că aurulu si argentulu incursu la asociatiune, s'a schimbatu cu

cu bancnote in v. a. si anume cu sum'a de 88 fl. 97. cr., asemenea si argentulu incursu pentru fondulu academiei s'a scaimbatu in banenote in suma 13 fl. (Nr. prot. 4, 1874), [a se mai conferi §§ 3. lit. b., c. si 4. lit. b.]

Spre scientia.

§ 6. Secretariulu II. presentéza suplic'a lui Gregoriu Muresianu sodalu de cismariu in Alba-Iulia, prin carea cere, a ise accordá óresi-care ajutoriu dein fondulu asociatiunei. (Nr. 16 1874.)

Se decide a i se resolvi:

Cumu-cà, dupace ajutoriele preliminate pentru sodalii de meseria pre anulu curente 187 $\frac{3}{4}$, s'au impartit degiá, cererei suplicantelui acum nu se pôte deferi, ci se indrépta a concurge la ajutoriele asociatiunei, ce se voru preliminá la tempulu seu, pre anulu viitoriu.

§ 7. Secret. II. presentéza cererile urmatóriilor societati si respective institute, care ceru a li se da gratis foia asociatiunei si pre anulu 1874. si anume:

a) A societatiei de lectura a junimei romane studiouse dein Oradea mare (Nr. prot. ag. 8, 1874.)

b) A directiunei scólei normale dein Lapusiu ungurescu. (Nr. 23, 1874.)

c) A teologiloru romani dein Oradea mare. (Nr. 24 1874), si in fine

d) a societatiei de lectura dein Naseudu: „Virtus romana rediviva,” (Nr. 29; 1874.)

Se decide: a i se scrie redactiunei „Transilvanie”, cá pre séma societatilor si respective institutelor susu amentite, se dispuna a se espedá si pre anulu curente 1874, căte unu exemplariu gratis dein foia asociatiunei.

§ 8. Consistoriulu archidiecesanu gr. orient. trameze consemnarea teneriloru stipendiati dein fondurile archidiecesane pre anulu scol. curente 187 $\frac{3}{4}$. (Nr. 22, 1874.)

Se iea spre scientia.

Directiunea despartiementului cercuale (I.) alu Brasiovului, asterne protocolulu siedintieei subcomitetului, dein 30. Decembre 1873.

Dein anuntitulu protocolu se vede, cumu-cà respectivulu subcomitetu, intre alte afaceri curente, a luatu dispositiunele de lipsa, cá dein suma de 100 fl. preliminata in bugetulu seu, pre anulu 187 $\frac{3}{4}$ 50 fl. se se impartia pentru ajutorarea invetiaceiloru de meseria seraci, ér alti 50 fl. s'au destinatü pentru procurarea de carti si recusite instructionalni, pre seam'a scóleloru romane serace, dein despartiementulu resp. (p. 18.) (Nr. prot. ag. 20, 1874.)

Se iea spre scientia cu aprobaré.

§ 10. Directiunea despartiementului cercuale alu Fagarasului (II.) asterne protocólele siedintieei subcomitetului dein 8. Septembre 1873. si 20. Januaru 1874.

Dein amentitele protocóle resulta, cumu-cà subcomitetulu resp. in siedintiele sale, intre alte afaceri

turente, s'a ocupatu cu luarea dispositiuniloru necesarie pentru infientiarearea unei biblioteci pre seam'a despartiementului respectivu (p. IV.) si totu-odata a decisu, cá adunarea gen. cercuale, amanata dein Septembre an. trecutu se se tinea pre anulu curente la Cohalmu, in 3. Maiu (p. V.) (Nr. prot. ag. 27, 1874.)

Se iea spre placuta scientia.

§ 11. Directiunea despartiementului cer. al. Sabesiului (IV.) cu privire la provocarea acestui comitetu dein 8. Iuliu 1873 Nr. 155, respunde in caus'a informatiuniloru cerute, cu privire la computulu comitetului arangiatoriu pentru primirea membriloru asociatiunei la adunarea gen. dein 1872. si totuodata asterne un'a consemnare de banii incorsi la numitulu comitetu arangiatoriu, cu aceea ocasiune, cum si despre titulii sub care s'au erogatu cuanturile 'incurse. (Nr. prot. 25, 1874.)

Dupa ce referentele secret. II. isi face raportulu seu in cestiunea subversante, pre bas'a acteloru respective, — luanduse obiectulu la desbatere meritoria, in decursulu aceleia, se facu urmatórele proponeri:

Dn. consiliariu gub. Macellariu propune, cá computulu comitetului arangiatoriu se se ia spre scientia, de órece banii s'au cheltiutu degiá, prein urmare fapt'a nu se mai pôte face nefacuta; dar' totuodata, se i se rescrie, cumu-cà acestu comitetu ar fi doritú, cá dein consideratiunea intereseloru generali ale asociatiunei, superplusulu, ce a rezultat dupsa subtragerea speselor se se fia pusu la dispositiunea asociatiunei respective si se se fia administratú in favórea fondului aceleia.

Dn. dr. Nemesiu propune, cá inainte de ce s'ar luá conculsione in obiectulu dein cestiune, comitetulu arangiatnriu, si respective inteligenț'a dein Sabesi, se se recerce a dá desluciri, despre conculsele ce le a adusu in obiectulu atinsu inainte de adunarea gen., cá astfelin se se pôta reportá in asta privintia la adunarea gen. viitoría.

Dupa discussiuni, la cari participara mare parte deintre membrii presenti, submitenduse mai antaiu la votu propunerea dn. dr. Nemesiu cá cea mai departe, aceea se respinge cu majoritate de 5 contra 3 voturi, adoptanduse totu cu majoritate de 5 contra 3 voturi. propunerea dlui consiliariu Macelariu, carea se ridică la valóre de conclusu.

§ 12. Comisiunea esmisa in siedint'a comitetului dein 30. Dec. 1872, in privint'a esaminarei computului substernutu dein partea dlui secret. I., George Baritiu, despre perceptiunile si erogatiunile fóiei asociatiunei pre an. 1873 prin referentele seu dn. cassariu Const. Stezariu isi presentéza raportulu seu. Dein raportulu amentitú se vede, cumu-cà in decursulu anului 1873 au incursu cá prenumeratiune la fóia asociatiunei 582 fl. 31 cr. si s'a erogatu pentru edarea aceleia 836 fl. 22 cr., la care adaugenduse remuneratiunea secretariului I., cá redactoriu alu fóiei de 400 fl., sum'a erogatiuniloru face 1236 fl. 22 cr.;

combinandu deci acésta suma, cu sum'a de 582 fl. 31 cr. incursa cá prenumeratiune, resulta pe 1873 unu supererogatu de 653 fl. 91 cr., dein carele subtragunduse érasi unu restu remasu la dispositiunea redactiunei pre an. 1874 de 47 fl. 9 cr.; supererogatulu pre an. 1873 se reduce la 606 fl. v. a.

Comisiunea altu-cum aratandu, cumu-éà computulu dein cestiune in tóte positiunile l'a aflatu esactu, propune a se aprobá si a se dá absolutoriu respectivului ratiocinante.

Totu in nexus cu acestu computu, comisiunea luandu in consideratiune opinionea dlui secret. I. expresa in comitiv'a sa dein 29. Dec. 1873, mai face urmatorele propuneri:

a) se se publice computulu anuale alu redactiunei fóiei pre an. 1873 (publicatu degiá in numerulu I. alu Transilvaniei pe 1874);

b) se se publice adresele domniloru abonati.

Dupa discussiuni comitetulu adoptà cu unanimitate propunerile amentitei comisiuni cu acelu adaosu, că pentru exemplarile nevendute dein Transilvani'a inca se defige unu pretiu de inventariu, si anume: pentru cele complete a căte 2 fl., ér pentru cele necomplete a căte 1 fl. de exemplariu, prin urmare dupa aratarea dlui archivariu alu asociatiunei, pentru 3 exemplarie complete dein Transilvani'a pre anulu 1868, obvinu 6 fl., pentru 134 exemplarie complete dein 1869 obvinu 268 fl., pentru 91 ecs. complete dein 1870 182 fl., pentru 100 ecs. complete dein 1871 200 fl., pentru 192 ecs. complete dein 1872 384 fl., si in fine pentru 14 ecs. necomplete dein 1869 14 fl. peñtru 55 ecs. necomplete dein 1870 55 fl., pentru 69 ecs. necomplete dein 1871, 69 fl. Afara de acestea se mai afla dein fia-care anu căte 3 ecs. complete rezervate pentru bibliotec'a asociat., care inca valoréza la olalta 24 fl.; asia dara provisunea intréga de 655 ecs. nevendute, complete si necomplete, de pre anii trecuti, indigitati mai susu, valoréza dupa pretiulu de inventariu sum'a totala de 1178 fl., carea se considerá cá statu activu alu numitei foi.

§ 13. Dn. cassariu propune, cá computulu despre starea cassei asociatiunei pre an. 187 $\frac{2}{3}$ aprobatu in siedint'a comitetului dein 30. Dec. 1873 § 155 se se tramezia spre publicare in fóia asociatiunei.

Propunerea se primesce.

§ 14. Comisiunea esmisa in caus'a esaminarei partiei formale a opului: „Viti'a cultivata,” de I. Chitu, prin referentele seu dn. asesoriu consist. Z. Boiu, isi presentéza raportulu seu.

Numit'a comisiune indigéză unele indreptari stilistice de mai pucina importantia si mai alesu in unii termini, ce ici colea ar fi de lipsa a se mai face cu privire la partea formală a opului amentitu; facunduse odata acelea indreptari, dupa-ce si opulu in unele parti mai pucinu momentóse, s'ar mai reduce,

cá astfeliu deveniendu opulu mai compendiosu, si pretiulu se fia cătu se póte de moderatu, comisiunea opinéza pentru tiparirea aceluia, pre spesele asociatiunei, si totu-odata propune, a se recomandá proximei adunarei generali pentru preliminarea speselor recerute.

Propunerea comisiunei se primesce cu acelu adaosu, cá dominulu auctoriu respectivu se se poftésca a-si dá consimtiementulu seu, cá indigitatele indreptari stilistice, fiendu acelea de mai pucina importantia, se se póta face prin ingrigirea si sub condúcerea acestui comitetu.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dloru membrei E. Macelariu, Bar. Ursu si I. Hannia.

Sibiul datulu cá mai susu.

In absen'ta dlui v. pres. I. V. Rusu mp.
P. Dunca mp. secret. II.

S'au cetitu si verificatu, Sibiul 5. Febr. 1874.
Ursu mp. E. Macelariu mp. I. Hannia mp.

Baronulu Eudoxiu Hormuzache, capitanulu ducatului Bucovinei, cetatienu leale, romanu devotatu, cultivatoriu alu historiei nationale, membru alu societatei academice romane, amiculu demnu de veneratiunea toturor, a repausatu in 10. Febr. a. c. in alu 62-lea anu alu vietiei sale, deplansu nu numai de fratii sei Georgie si Nicolae, de sororile sale Eu-frosin'a si Elisabet'a, de nepoti si nepóte, ci de Bucovin'a si -- de natiunea intréga, cá unu barbatu, carele heredise tóte virtutile parentesci si le inavutise cu ale sale, pentru cá se le puna in servitiulu patriei, tronului, natiunei. Elu s'a dusu dein valea dorilor chiamatu de fratii sei Constantinu si Alexandru. Eterna se fia memor'a lui!

Bibliografia.

Bibliografia chronologica romana, seu catalogu generalu de cartile romane, imprimate dela adoptarea imprimeriei, diumetate secolu XVI. si pâna astadi 1550—1873. Editiunea a don'a. Precesa de doue serii, un'a de date istorice relative la bibliografia in genere: inventiuni, decisiuni, scriitori etc., si alt'a relativa la imprimeria, si in parte la imprimarile nóstre romanesci. Adunate in tempu aprópe 30 ani si redigiate pe alfabetu titlurile cartiloru fia-carei serii ale unui anu, de Dim. Iarcu, vechiu prof. si inspectoriu de scóle. Bucuresci, 1873. Pretiulu unui exemplariu este de 4 lei n.

Suspinele silveloru, poesii si prosa, de Victoru Rusu, profesoriu. Carlsruhe, 1872. La auctoriusu in Clusiu cu 50 cr. v. a.